

استاد ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

[PROF. DR. ÂDEM CEYHAN'A 60. YAŞ ARMAĞANI]

E-ISSN: 2651-3013

DOI Number: 10.58659/estad.1492883

Cilt: 7 Sayı: 2 Haziran 2024

ss. 616-642

**Makalenin Geliş
Tarihi**

30/05/2024

**Makalenin
Kabul Tarihi**

19/06/2024

Yayın Tarihi

30/06/2024

DİVAN EDEBİYATI VE DİJİTAL KÜLTÜR İLİŞKİSİ: ŞEYH GALİP ÖRNEĞİ

Nilgün TÜRKMEN¹

Rumeysa Nur ERTAŞ²

ÖZET

21. yüzyıl, insanlığın üç farklı kültür ortamını aynı anda deneyimlediği bir dönemdir. Bu çağda sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamları, sözlü ve yazılı edebî ürünlerin üretim, tüketim, yeniden üretim ve aktarım mekânları olarak kullanılmaktadır. Edebî ürünler ilk kez ister sözlü isterse yazılı olarak üretilsin dolaşıma veya yeniden üretime diğer kültür ortamlarında tabii tutulmaktadır. İlk üretim mekânı olarak yazılı kültür ortamlarını kullanan Türk edebiyatının önemli parçalarından biri olan eski Türk edebiyatı da sözü edilen durumdan nasibini almaktadır. Bu çalışma eski Türk edebiyatı-dijital kültür ilişkisini bu edebiyatın güçlü ve üne kavuşmuş isimlerinden Şeyh Galip özelinde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada Instagram, Twitter/X ve Facebook uygulamalarında “Şeyh Galip” ismi ve ayrıca şairin en meşhur şiirlerini ihtiva eden eserlerinden “Divan” ve “Hüsn ü Aşk”ı doğrudan adları yazılarak taranmış

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, nturkmenn@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-6946-305X

² Arş. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı ABD., rumeysanur@cumhuriyet.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-1617-7236

Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi [ESTAD]

[Prof. Dr. Âdem CEYHAN Armağanı]

Cilt: 7 Sayı: 2 Haziran 2024 ss. 616-642

ve şairin dijital kültürdeki görünürlüğü ortaya konulmuştur. Taramalardan elde edilen veriler arasında Şeyh Galip'in Hüsn ü Aşk ve Divan'ından alınarak onun adıyla paylaşılan beyit(ler) dikkat çekmektedir. Ayrıca halk hafızasında önemli bir yer edindiğinden olsa gerek dijital kültürde onun tasavvufi kimliği ile Galata Mevlevihanesi şeyhi/dedesesi olduğu da vurgulanan bilgilerdendir. Elde edilen veriler, şairin hayatı, sanatı ve eserleri bağlamında tasnif ve tahlil edilmektedir. Böylece bir yandan Şeyh Galip'in toplumun kültürel belleğindeki yeri tespit edilmeye çalışılırken diğer yandan ise dijital kültürdeki görüntüsünün onu ne oranda yansıttığı irdelenmektedir. Ulaşılan bulgular ışığında Şeyh Galip'le ilgili en fazla veri Facebook'ta, en azı ise Twitter/X'tedir. Bu durumun varlığındaki etmenler, uygulamaların kullanım gayeleri dikkate alınarak değerlendirilmektedir. Ayrıca çalışma sonunda genelde eski Türk edebiyatının özelde ise Şeyh Galip'in yeni nesillere tanıtımı ve aktarımı konusunda neler yapılması gerektiği ile ilgili görüş ve önerilere yer verilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Divan edebiyatı, Şeyh Galip, Dijital kültür, halkbilimi.

THE RELATIONSHIP BETWEEN DIVAN LITERATURE AND DIGITAL CULTURE: THE EXAMPLE OF ŞEYH GALİP

ABSTRACT

The 21st century is a period in which humanity experiences three different cultural environments at the same time. In this age, oral, written and electronic cultural environments are used as places of production, consumption, reproduction or transmission of oral and written literary products. Whether they are first produced orally or in writing, literary products are subjected to circulation or reproduction in other cultural environments. Divan literature, which is one of the important parts of Turkish literature that uses written cultural environments as the first place of production, also has its share of the aforementioned situation. This study aims to examine the relationship between divan literature and digital culture in the case of Şeyh Galip, one of the powerful and famous names of this literature. In this study, the name "Şeyh Galip" and the names of the poet's most famous poems, "Divan" and "Hüsn ü Aşk", were scanned on Instagram, Twitter/X and Facebook applications and the visibility of the poet in digital culture was revealed. Among the data obtained from the scans, the couplet(s) taken from Şeyh Galip's Hüsn ü Aşk and Divan and shared with his name draw attention. In addition, it is also emphasised in digital culture that he was the sheikh/grandfather of Galata Mevlevihane with his Sufi identity, which must be due to the important place he occupies in the popular memory. The data obtained are classified and analysed in the context of the poet's life, art and works. Thus, on the one hand, while trying to determine the place of Şeyh Galip in the cultural memory of the society, on the other hand, it is examined to what extent his

image in digital culture reflects him. In the light of the findings, the most data on Sheikh Galip is on Facebook and the least on Twitter/X. Factors in the existence of this situation are evaluated by taking into account the intended use of the applications. In addition, at the end of the study, opinions and suggestions about what should be done about the promotion and transfer of Divan literature in general and Şeyh Galip in particular to new generations are given.

Keywords: Divan literature, Şeyh Galip, digital culture, folklore.

GİRİŞ

Kültür, genel hatlarıyla ifade edilecek olursa, yansımaları ve etkileri cihetiyle insan hayatının doğumdan ölüme kadarki her evresine nüfuz etmiş olgular bütünüdür. Sağlık, siyaset, iktisat, eğitim, eğlence gibi alanlar, bir toplumun kültürel yaşantısını aksettiren nüvelerin görülebileceği yerlerdir. Söz konusu alanlardan biri de sanat hayatıdır. Sanatın hemen her dalında kültürel yaşantının izlerini bulmak mümkündür. Sanat dalları içinde edebiyat, kültürü anlatım ve aktarım aracı olarak diğerlerinden ayrı bir konuma sahiptir. Bahsedilen ayırım, edebiyatın bir yandan müzik, tiyatro, hat, sinema gibi sanat dallarından beslenirken diğer yandan da onlara kaynaklık etmesi ile ilişkilidir. Temel malzemesi dil olan edebiyat, dilin işlenmesi ile ortaya çıkan yazılı ve sözlü edebî ürünleri bünyesinde toplar. Edebî eserlerin ortaya çıkıp neşvünema bulmasında gelenek, görenek, inanç, töre gibi kültürel olguların etkisi yadsınamaz ölçektedir. Bu nedenle edebî eserler, bir bireye ait olsa ya da eserin ilk üreticisinin veyahut sahibinin damgasını üzerinde taşısa dâhi içerdiği kültürel olgular sebebiyle milli bir kimliğe sahiptir. Milli kimliği ve kültürü korumak, yaşatmak için edebî eserlerden faydalanmak; edebî eserleri ve ediplerini yeni nesillere tanıtmak/aktarmak ise etkili koruma/yaşatma yollarının başında gelir. Elektronik kültür çağında koruma ve yaşatma yolları geleneksel yöntemlerle birleşerek daha fazla çeşitlenmiştir.

21. yüzyılda kültürel iletişim ve etkileşim, gelişen teknoloji sayesinde dijitalleşmiştir. Endüstri devrimleri, bilimin ilerleyişi, teknolojinin evrilmesi ve 4. Sanayi devrimi, yüzyılın “enformasyon çağı” ve/veya “dijital çağ” olarak adlandırılmasına öncülük eder. Borowiecki (2016: 301), dijital çağ için “insanlık tarihinde bilgisayar destekli teknolojik gelişmelerin ortaya çıkardığı bilgi ve iletişim sistemlerinin hızlı ve paradigmatik evrimi ile karakterize güncel dönem” nitelmesini yapar. Dijital çağın getirdiği teknolojik gelişmeler, yazılı ve sözlü kültürel ürünler ile geleneksel kültürde birtakım etkileşimlere neden olur. Özdemir (2018: 207-208), bu etkileşimleri meydana getiren teknolojik

gelişmeleri “Dijital varlıklar ve kimlikler, yapay zekâ, akıllı konut ve şehirler, akıllı telefon, paylaşım ekonomisi, 3D yazıcılar, tasarım canlılar, nesnelere interneti, giyilebilir internet, özerk/otonom araçlar” vb. şeklinde ifade eder. Tüm bu gelişmeler, insanoğlunun ürettiği, nesilden nesile aktararak devam ettirdiği, koruduğu ve yaşattığı yazılı ve sözlü kültür mirasını değişip dönüştürerek gerçek ortamlardan sanala taşır. Dolayısıyla sanal ortamlar ve dijital kültür arenasını, farklı disiplinlerin süregelen geleneksel çalışma yöntem ve tekniklerine ilaveten yeni bir çalışma sahası ortaya çıkarmıştır. Sözü edilen bu saha pek çok bilim dalında olduğu gibi Türk edebiyatının dilbilim, yeni ve eski edebiyat ve halk edebiyatı birimlerine de sirayet etmiştir. Bu sirayet, Türkolojinin Türkiye’deki geleceğini de etkileme kabiliyetine sahiptir.

Türkiye’de Türkoloji çalışmalarının dil ve edebiyat sınırlarından kurtarılabilmesi için sözlü kültür, yazılı kültür, elektronik kültür, sözlü tarih, medya, iletişim gibi alan ve konularda da çalışmaların yapılması gerektiği farklı araştırmacılarca çeşitli çalışmalarda dile getirilir. Türkoloji’nin alanını Türk dili ve edebiyatı araştırmaları dışına çıkarıp genişletmenin yolunun buradan geçtiği düşünülür (Özdemir, 2017: 7). 21. yüzyılda bilimsel çalışmalar, disiplinler arası yaklaşım, yöntem ve değerlendirmelerle zenginleştirilip daha kapsayıcı, bütüncül, nesnel ve genel-geçer sonuçların ortaya çıkmasını sağlama amacındadır. Bu amaç, herhangi bir konuda yapılan/yapılacak bütünü inceleyen çalışmalarla olduğu gibi parçaya yönelik de uygulanabilir.

Multidisipliner çalışmaların öncesinde Türkoloji alanı, kendi içinde farklı ana bilim dalları ile işbirliği yapmayı içselleştirmeli ve arttırmalıdır. Türk halk edebiyatı, dilbilim, yeni Türk edebiyatı ve eski Türk edebiyatı alanları arasında ortak çalışmaların yapılması konuyla ilgili atılacak adımların başında gelmektedir. Genelde Türk halkbilimi özelde ise Türk halk edebiyatı sahasına son yıllarda artan bir ivmeyle dâhil edilen, konuyla ilgili çeşitli çalışmalar ortaya koyulan dijital kültür arenasını, Türkoloji’nin eski Türk edebiyatı, yeni Türk edebiyatı ve dilbilim alanları için de incelenmesi gereken veriler barındırmaktadır (Özdemir, 2017: 8-9). Bu nedenle bir yandan bu kapsamda yapılan çalışmaların niceliği arttırılmalı diğer yandan ise multidisipliner bir yaklaşımla ortak çalışmalar hazırlanmalıdır. Dijital kültür söz konusu olduğunda Türkoloji’nin bahsedilen alanlarında ortak çalışmalara imza atılması nispeten daha kolay ve elzemdir. Özellikle halkbilimi disiplininin dijital kültüre bakış açısı ve yaklaşımı, diğer alanların konuyla ilgili çalışmalarına önemli katkılar sunabilir. Özdemir (2017: 27), bilim dallarının

gelişimi ve geleceğinin çağı yakalayıp ona uyum sağlamaktan geçtiğini, “Kendi dönüşüm yetki ve sorumluluğuna sahip olmayan bilim dallarının kolaylıkla gelişmesi beklenmemelidir.” şeklindeki sözleri ile ifade etmektedir. Türkoloji çalışmalarının bahsedilen bu hakikatten azade olmadığı unutulmamalıdır.

Yüksek zümre edebiyatı, divan edebiyatı, klasik edebiyat gibi adlarla da anılan eski Türk edebiyatı, yaygın anlayışa göre gerek halk gerekse de araştırmacılar nezdinde bir zümre ve dönem edebiyatı olarak kabul edilmektedir (İsen ve Horata, 2009: 59). Bu durumun nedenleri arasında alanın XIII. yüzyılda başlatılıp XIX. yüzyılda bitirilmesi ya da kaynaklarda başlangıç ve bitiş için söz konusu dönemlere sıklıkla yer verilmesi gelir. Diğer bir neden ise bu edebiyatı vücuda getiren ediplerin genel olarak iyi eğitim almış ve yaşadıkları dönemde toplumun ya üst sınıflarına mensup ya da bu çevrelerle yakın ilişki içinde bulunmuş olmalarıdır. Eserlerin dili bahsedilen durumun da etkisiyle sıradan halka göre ağır, sanatlı ve anlaşılması zordur. Uzun yıllar boyunca toplumun çoğunluğunu oluşturan köyde veyahut kentin kenar kesimlerinde yaşayan, ekonomik düzeyleri zayıf, okuma-yazma bilmeyen ya da çok az bilen halk zümreleri, eski Türk edebiyatı sahasında yer alan eserlere ulaşım onları kavramakta zorlanmıştır. Dolayısıyla eski Türk edebiyatı gerek manzum gerekse mensur eserleriyle halka hak ettiği şekilde ulaşamamış ve halkta layıkıyla karşılık bulamamıştır. Ancak bu eserlerin üreticileri, Türk milli kültürü ve kimliğine ait bütünde aynı halkın bir üyesi ve gelenek, görenek, töre gibi olguları paylaşan ortaklarındanlardır. Eserlerini vücuda getirirken parçası oldukları kültürden beslenmeleri ve etkilenmeleri kaçınılmazdır. Etkilenmenin tek taraflı olmadığı, kültürün ve edebiyatın farklı sahalarını etkiledikleri de unutulmamalıdır. Halk edebiyatının ferdi ürünlerinden âşıklık geleneğindeki divan şiiri etkisi zikredilen örneklerdendir. Bu nedenle eski Türk edebiyatı ürünleri, Türk kültürünün önemli parçalarından biridir. Kültürel hayatın yansıması olarak bu eserlerin incelenmesi önem arz ettiği gibi kültürel devamlılık için nesilden nesile aktarılması da elzem görülmelidir. Eski Türk edebiyatının ve bu kültürel ortamın yaratıldığı, etkin olduğu yılların oldukça uzağında bulunulan 21. yüzyılda, yeni nesillere bu edebiyatı anlatmanın ve aktarmanın yollarından biri, dijital kültür alanından geçmektedir.

Eski Türk edebiyatı gibi, yaklaşık yedi yüzyıllık bir dönemin dijital kültürdeki tezahürünü bütün yönleri ile tek bir çalışmada hakkıyla ele almanın, çalışmanın hacmi ve zaman kısıtlılığı sebebiyle kolay olmayacağını söylemek mümkündür. Bu nedenle alanın önemli isimlerinin dijital kültürdeki görünürlüğüne yönelik müstakil çalışmaların yapılması gerektiği kanaati

hâsıldır. Zira nicelik anlamında hacimli ve nitelik bakımından yoğunluklu bir edebiyat sahası ile ilgili dijital kültürde ortaya çıkacak verilerin sayısal yekûnunun da azımsanmayacak oranda olduğu ön görülmektedir. Söz konusu düşünceler ışığında çalışmada eski Türk edebiyatının dijital kültürdeki varlığına ayna tutması amacıyla alanın önemli isimlerinden biri olarak Şeyh Galip seçilmiştir.

1. Edebiyat Aynasında Şeyh Galip

XVIII. yüzyıl, eski Türk edebiyatı sahasında bir yandan geçmişten gelen edebî geleneklerin devam ettirildiği diğer yandan ise zamanın değişimi dolayısıyla birtakım yeniliklerin görülmeye başlandığı bir dönem olarak dikkat çeker. Yaşanan siyasî, sosyal ve ekonomik problemler, etkilerini sosyo-kültürel hayatın genelinde olduğu gibi edebiyatta da gösterir. Şairler hem geleneksel nazım biçimlerini kullanmaya devam eder hem de dilde ve ifade tarzında kalıplaşmış mazmunların dışına çıkmaya, orijinal manalar bularak özgün eserler üretmeye çalışır. Bu minvalde şairlerin daha sade bir dil ve halk diline yakın bir üslup kullanmaya başlamaları, dönemin dikkat çekici hususlarından biri olarak zikredilebilir (Şentürk-Kartal 2016: 448-451; Mengi 2013: 231-232; Taşkesenlioğlu 2023: 595-596). Söz konusu etki ve yenilikleri dönemin öne çıkan şairlerinde görmek mümkündür.

XVIII. yüzyıl şairlerinden biri olan Şeyh Galip³, yüzyılın ikinci yarısında büyük etki yaratan eski edebiyatının zirve isimlerinden biridir. Asıl ismi Muhammed Esad olarak bilinen şair, 1757 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. İlk tahsilini babası Mustafa Reşid Efendi'den almıştır. Arapça üstadı Hamdi (ö. 1802), Farsça üstadı Süleyman Neşet (ö. 1807) ve Galata Mevlevihanesine şeyh olan Hüseyin Efendi'den dersler aldığı da bilinen şair, düzenli bir tahsil görmemiştir (Kalkışım 1994: 14-25). Neşet Efendi (ö. 1807) kendisine "Esad" mahlasını vermiştir. Fakat dönemin Esad isimli şairleriyle karıştırılmaması için daha sonra "Galip" mahlasını kullanmaya başlamıştır (Kalkışım 2010: 54-57). Ailesi ve çevresi dolayısıyla Mevlevî atmosferinde yetişen Şeyh Galip, Konya'ya gidip Mevlana Dergâhında 1001 gün çile çıkarmıştır. Çilesini 1787 yılında Yenikapı Dergâhında tamamladıktan sonra "dede (hücre-nişin)" ünvanına kavuşmuş; Galata Mevlevihânesinin şeyhliği kendisine verilmiş ve ondan sonra Şeyh Galip adını almıştır (Kocatürk 2018: 492). Bu nedenle

³ Şeyh Galip hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Ayvazoğlu (1995); Okçu (2011); Doğan (2020); Özden (2021) ve Ozan (2023).

kaynaklarda Galip Mehmed Esad Dede, Esad Dede, Mehmed Esad Dede (Gibb 1999: 387) gibi adlarla anıldığı da görülen Şeyh Galip, 42 yaşında iken 1799 yılında vefat etmiştir (Kalkışım 1994: 14-25). Oldukça genç sayılabilecek bir yaşta vefat etmesine rağmen üne kavuşmayı başarabilmiştir. Şairin büyük ün kazanmasını sağlayan *Divanı* ile *Hüsn ü Aşk* isimli eseridir. Anlaşılması güç bir şair olarak bilinen Şeyh Galip'in bu özelliği onun Şevket-i Buhârî'nin yolunda olmasından kaynaklanır. Şiirleri hem hayal unsurları ile çevrili hem de duygulu, hüznü, lirik, coşkulu ve neşelidir. Söyleyeceklerini sembollerle, benzetmelerle anlatma yoluna gitmekte ve şiirlerinde nazik ve zarif bir dil kullanmaktadır. Şiirlerinin dilinde Sebki Hindî üslubunun izleri görülmesine rağmen sade dille yazdığı şiirleri de vardır. Divanında hece ölçüsü ile yazmış olduğu bir türküye de yer vermiştir (İpekten 1996: 23-30). Ayrıca Şeyh Galip'in bütün eserlerinde ön planda hissedilen bir Mevlana tesiri vardır. *Hüsn ü Aşk*'ın sonunda yer alan "Esrârını Mesnevî'den aldım / Çaldımsa da mîrî mâli çaldım" beyti sözü edilen Mevlana tesirinin bir tezahürü olarak görülmektedir (Kocatürk, 2018: 508-509). *Hüsn ü Aşk* adlı eserinde zikrettiği şairlerden Firdevsî, Nizâmî, Husrev, Şevket-i Buhârî, Nevâyî ve Fuzûlî'den etkilenmiştir.

Eski Türk edebiyatının önemli isimlerinden etkilenmekle beraber şiir alanında derin izler bırakan Galip, pek çok şair tarafından da örnek alınmış ve şiirlerine nazireler yazılan isimlerden biri olmuştur. Esrâr Dede, Ayntablı Avnî, Ziver Paşa, Bosnalı Fehim, Şeref Hanım, Kara Şemsî, Yenişehirli Avnî, Ziya Paşa, Haşim Nezihi Okay, Midhat Sertoğlu vb. onun etkilediği isimlerden bir kaçıdır. Galip'in etkileri bahsedilen isimlerle sınırlı değildir. Kaynaklarda Namık Kemal'in *Cezmi* romanındaki Adil Giray kahramanının şahsında Galip'in tesiri olduğu belirtilir. Abdülhak Hamid Tarhan'ın *Makber*, *Eşber* ve *Dehter-i Hindû* isimli eserlerinde de *Hüsn ü Aşk*'ın tesirine rastlanır. Aynı zamanda yakın dönem şairlerinden Sezai Karakoç üslup olarak Şeyh Galip'i benimsemekte ve şiirlerinde de Şeyh Galip'e atıflar yapar. Yine son dönem romancılarından Orhan Pamuk, *Kara Kitap* isimli eserinde sık sık Şeyh Galip'e atıfta bulunurken romanın bir yerinde de *Hüsn ü Aşk*'ın konusundan söz eder (Kalkışım 1994: 31-36).

Görüldüğü gibi Şeyh Galip, sadece kendi döneminde değil kendinden sonraki dönemlerde de özellikle Türk edebiyatını şekillendiren isimleri etkilemiş bir simadır. Günümüzde Şeyh Galip'i anlamaya çalışanlar, özellikle onun tanınmış beyitleri üzerinde durmaktadır. Söz konusu durumun tezahürlerine dijital kültür ortamlarında da rastlanılmaktadır.

Amaç, Yöntem ve Kapsam

Bu çalışmanın amacı, eski Türk edebiyatının ve Türk kültürünün önemli isimlerinden biri olan Şeyh Galip'in 21. yüzyıldaki varlığını ve bu dönem insanının kültürel belleğindeki yerini kültürel ortamlardan dijital kültür aracılığıyla tespit ve tahlil etmektir. Çalışma için önce Şeyh Galip'in dijital kültürdeki nicel yerini görmek amacıyla arama motorlarında taramalar yapılmıştır. Türkiye'de yaygın olarak kullanılması hasebiyle Google ve Yandex'e Şeyh Galip ile ilgili belirli sözcükler yazılmış ve verilerin sayısal yekûnu tespit edilmiştir. Şairin nitel varlığını görmek amacıyla ise dijital kültür araçlarından Twitter/X, Instagram ve Facebook sosyal medya uygulamaları örneklem alanı olarak seçilmiştir. Bu uygulamalara şairin hayatı, sanatı ve eserleri ile ilgili olarak seçilen anahtar sözcükler girilerek taramalar yapılmıştır. Anahtar sözcükler arasında şunlar yer almaktadır: Şairin kullandığı ve anıldığı isimlerden "Şeyh Galip", "Galip Dede", "Esad Galip", "Mehmed Esad Galip Dede", "Mehmed Esad Dede"; meşhur eserlerinden "Divan" ve "Hüsn ü Aşk"; sözlü kültür ortamlarında yaygın olarak bilinmesi dolayısıyla meşhur beyitlerinden "Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen" ve "Esrârını Mesnevî'den aldım / Çaldımsa da mîri malı çaldım". Konu kapsamında yapılan taramalarda tespit edilen veriler, bağlamsal bir değerlendirme ile tasnif ve tahlil edilmektedir. Burada şunu da belirtmek gerekmektedir: Ne tek başına dijital kültür ne de sosyal medya verileri Şeyh Galip'in 21. yüzyılda Türk halkının duygu ve düşünce dünyasındaki tezahürünü bütünüyle aksettirebilir. Böyle bir iddia eksik veya hatalı bir değerlendirme olur. Ancak söz konusu veriler bir yandan şairin halk nezdindeki yerini yansıtan bir ayna vazifesi görürken diğer yandan ise konuya dair genel bir fikir oluşmasına kaynaklık etmek potansiyeli haizdir. Bu çalışma sözü edilen düşünceler ışığında geliştirilen bir perspektifle ortaya çıkarılmıştır. Çalışmada konuyla ilgili dijital kültür ortamlarında var olan malzemenin değerlendirilmesi akabinde yeni nesillere Şeyh Galip'i tanıtmak, anlatmak ve aktarmak için yapılması gerekenler hakkında görüş ve önerilere de sonuç kısmında yer verilmektedir.

2. Dijital Kültür Aynasında Şeyh Galip

Şeyh Galip'in dijital kültürdeki görünürlüğü hakkında ön fikir edinmek amacıyla Google ve Yandex arama motorlarına şairin ismi ve ona ait şiirlerinden bazı meşhur beyitlerle eserlerinden Hüsn ü Aşk ve Divan'ı girilerek taramalar yapılmıştır. Taramalarda ortaya çıkan yekûn, şairin dijital kültürde azımsanmayacak bir yer kapladığını gösterir mahiyettedir. Her iki arama

motorunda yapılan taramalar ve elde edilen verilerin sayısal toplamı aşağıdaki gibidir.

Anahtar Sözcük ⁴	Google Sayısal Verileri	Yandex Sayısal Verileri
“Şeyh Galip”/Şeyh Galip ⁵	122.000/601.000	21.000/6.000
“Galip Dede”/Galip Dede	40.700/1.210.000	33.000/14.000
“Esad Galip”/Esad Galip	276/791.000	244/12.000
“Mehmed Esad Galip Dede”/ Mehmed Esad Galip Dede	4/43.600	5/37.000
“Mehmed Esad Dede”/ Mehmed Esad Dede	1.780/127.000	1.000/35.000
“Şeyh Galip Divanı”/ Şeyh Galip Divanı	3.820/44.100	1.000/9.000
“Hüsn ü Aşk”/ Hüsn ü Aşk	79.3000/164.000	14.000/93.000
“Hoşça bak zâtına kim zübde- i âlemsin sen”/ Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen	11.100/12.100	12.000/482.000
“Esrârını Mesnevî’den aldım”/ Esrârını Mesnevî’den aldım	606/4.410	661/162.000
"fariğ olmam eylesen yüz bin cefa"/fariğ olmam eylesen yüz bin cefa	12.500/5.900	14.000/78.000

Tablodaki anahtar sözcüklere ait verilerin değerleri, Google taramalarında daha yüksek çıkmıştır. Bu durumunda Google’ın Türkiye’de yaygın kullanılan bir arama motoru olmasının payı etkilidir. Şairin ismi ile yapılan taramalarda en fazla veri “Şeyh Galip”, “Galip Dede” ve “Esad Galip”e aittir. Bu nedenle sosyal medya taramalarında da bu isimler dikkate alınmıştır.

⁴ Veriler, ilgili arama motorlarında 11.06.2024 tarihinde yapılan taramalara aittir.

⁵ Sanal âlemdaki taramalarda anahtar sözcüğü tırnak içinde yazmak, sadece o sözcükleri içeren verilere ulaşmak açısından önem arz etmektedir. Örneğin fuzuli sözcüğünü “Fuzuli/Fuzuli” şeklinde taramak divan şairi Fuzuli ile ilgili verilere; Fuzuli/fuzuli şeklinde taramak ise hem şair olan Fuzuli hem de içinde “boş, gereksiz” anlamındaki fuzuli sözcüğünü barındıran verilere ulaştıracaktır. Taramaları büyük/küçük harfle, tırnak içinde vb. yapmak elde edilecek verilerin nitel ve nicelliğini etkilemektedir. Dolayısıyla araştırmalarda bu konuya dikkat ederek taramaların yapılması ve bunun belirtilmesinde fayda vardır.

2.1. Twitter/X'te Şeyh Galip

Twitter/X'te “Şeyh Galip” anahtar sözcüğüyle yapılan taramalar neticesinde toplamda bu adı içeren 18 hesap oluşturulduğu tespit edilmiştir. Bu hesaplardan 4 tanesinin profil resminde Google aramalarında Şeyh Galip'e ait bir görselmiş gibi en fazla kullanılan illüstrasyona yer verilmektedir.

Google'da Şeyh Galip adı ile en sık kullanılan görsel.

Tespit edilen hesapların hepsinin doğrudan Şeyh Galip ile bağlantılı olduğunu söylemek mümkün değildir. Bunların bir kısmı şairle ilgili bilgiler paylaşan hesaplarken bir kısmının gerçek mi yoksa sahte hesap mı olduğu anlaşılamamaktadır. Zira bu hesapların hem takipçi sayıları çok az hem paylaşımları yok denecek kadar hem de etkileşimleri oldukça zayıftır. Şeyh Galip'le ilgili olduğu düşünülen hesaplarda şairin hayatı, sanatı ve/veya eserlerine yönelik paylaşımlar yapılmaktadır. Örneğin; 60 takipçili @seyhgalip adlı hesabın profil resminde Şeyh Galip'e ait olduğu iddia edilen bir resim görülmektedir. Kapak fotoğrafında ise Osmanlıca olarak ta'lik yazı çeşidi ile yazılmış “Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen / Merdüm-i dide-i ekvân olan âdemsin sen” beyti yer almaktadır. Beyit, Şeyh Galip'in sözlü kültürde bilinen meşhur beyitlerindedir. Dijital kültürdeki farklı platformlarda sıklıkla kullanılan söz konusu beyit, burada da karşımıza çıkmaktadır. Sözü edilen hesap Mayıs-2014'te açılmıştır. Hesabın ilk paylaşımı olan yukarıda verilen beyit ise 16 Mayıs 2014 tarihinde paylaşıldıktan sonra Şeyh Galip ile ilgili herhangi başka bir paylaşım yapılmamıştır. Bu hesapların tamamının kişisel hesap olarak açıldığı görülmektedir. Hesapların adları, takipçi sayıları ve içerik paylaşımları itibarıyla Şeyh Galip'le ilgili olup olmama durumları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 1: Twitter /X platformunda “Şeyh Galip” taramasına ait hesaplar⁶.

Hesap Adı ⁷	Açılış Tarihi	Takipçi Sayısı	Durumu
@GalipbSeyh (Şeyh Galip)	Ağustos 2020	52	İlgili değil.
@seyhgalip (Şeyh Galip)	Mayıs 2014	60	İlgili değil.
@seyhgalip195 (şeyh galip)	Aralık 2014	5	İlgili değil.
@avgalipuzun (Galip Uzun)	Mayıs 2013	2,959	İlgili değil ⁸ .
@h_seyh (seyh galip)	Kasım 2013	6	İlgili değil.
@seyh_galip (Şeyh Galip Efendi)	Aralık 2017	12	İlgili değil.
@DivaniSeyh	Aralık 2018	23	İlgili değil.
@eyhGalip3 (Şeyh Galip)	Aralık 2016	1	İlgili değil.
@EbabekirE (şeyh galip)	Mart 2016	8	İlgili değil.
@SeyhGalip44 (Şeyh Galip)	Mayıs 2018	5	İlgili değil.
@SeyhG (Şeyh Galip)	Kasım 2012	1	İlgili değil.
@98Seyh (şeyh galip)	Haziran 2014	0	İlgili değil.

⁶ Sosyal medyada taramalarında elde edilen veriler, örnek teşkil etmesi bakımından Twitter/X uygulaması özelinde tablolılaştırılarak verilmektedir. Instagram ve Facebook için benzeri bir uygulama yapılmamıştır. Bunun nedenleri arasında veri niceliği bakımından Twitter/X'in diğerlerine göre daha az olması, diğerleri için de bilgiler tablo şeklinde verildiği takdirde çalışma hacminin makale boyutunu ciddi oranda aşması ve nitel anlamda Twitter/X'teki verilerden çok fazla farklı örnekleri barındırmaması sayılabilir. Dolayısıyla Twitter/X'tekilerle benzeri durumlar tekrara düşmemek amacıyla verilmemiş ancak uygulamalardaki farklı olan örnekler, ilgili bölümlerde nesir biçiminde ifade edilmiştir.

⁷ Veriler, 04.06.2024 tarihinde yapılan taralamalara aittir.

⁸ Hesap sahibi profilinde şu bilgilere yer vermektedir: “Avukat, AK Parti Amasya Merkez İlçe Başkanı “Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen” Şeyh Galip” Ancak hesaptaki paylaşımlar şahsi içeriktedir.

@eyhgalip (Şeyhgalip)	Mayıs 2012	4	İlgili değil.
@eyhgalip1 (Şeyh galip)	Nisan 2021	0	İlgili değil.
@eyhGalip2 (Şeyh Galip)	Mart 2020	0	İlgili değil.
@seyhgalip2525 (Cemal Tekdağ)	Temmuz 2016	0	İlgili değil.
@zerre1283 (zerre şeyhgalip)	Aralık 2011	1	İlgili değil.
@58Seyhgalip (Mustafa SUNAR)	Ocak 2015	0	İlgili değil.

Tabloda görüldüğü gibi hesapların takipçi sayıları oldukça düşüktür. Geneli 50'nin altında takipçiye sahip olan hesaplarda etkileşim de yok denecek düzeydedir. Bu nedenle hesaplardaki paylaşımların geniş kitlelere ulaştığını söylemek mümkün değildir.

Twitter/X'te Şeyh Galip ile ilgili veriler, genel olarak şu başlıklar altında yer almaktadır: Görseller (videolar ve fotoğraflar) ve hesaplar. Görseller / videolar bölümünde şairin en fazla "Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen/ Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen" beyti paylaşılmıştır. @hediyesumeyra isimli kullanıcı bu beyti kendi yapmış olduğu resimle birlikte "Alemin göz bebeği insan ve onun gözbebeğinden aleme giden bir yolculuğu çizdim" notuyla paylaşmıştır. Bu mesaj ile kullanıcının beyti, muhtevasına uygun bir bağlama oturtmaya çalıştığı anlaşılmaktadır.

İlgili hesapta beyitle birlikte paylaşılan görsel.

Divan şiirinin dili günümüzde anlaşılması zor olduğundan özellikle Twitter/X platformunda beyitler ağırlıklı olarak günümüz Türkçesine çevrilerek paylaşılmaktadır.

Kullanıcılar, bu platformda Şeyh Galip'e ait olan şiir(ler)i/beyit(ler)i genellikle doğa resimleriyle beraber vermektedir. Tabiat resimlerinin içinde dikkat çeken unsurlardan biri gül motifinin kullanılmasıdır. Paylaşılan görsellerin bir kısmı ise şiirin taşıdığı anlam doğrultusunda göndergesel anlamları sebebiyle kullanılmıştır. Örneğin "Çalış çabala burası gam ülkesidir" mısrasıyla beraber Filistin için paylaşımlar yapılmıştır. Resimlerin diğer bir kısmı ise bir tarikat şeyhine aittir. Galip adlı bir tarikat şeyhinin resimleri, Şeyh Galip'in tasavvufi kimliği dolayısıyla olsa gerek, şairin beyitleriyle beraber paylaşılmıştır. @sehrazaddemiski adlı kullanıcı Cemal Süreyya'nın Günler kitabının sayfasını "... Şeyh Galip ilk modern şairimiz neden olmasın?" notu ile paylaşmıştır. Hesap sahibi, paylaşımını alıntının ilgili kitaptaki sayfasına ait görseli de ekleyerek yapmıştır. Bu durum, dijital kültürde hakikatin önemsizliği ile ilgili durumla çelişmektedir. Zira dijital kültürde hakikat pek önemsenmemekte; paylaşımların doğruluğu genellikle görüntülenme, paylaşılma, beğeni ve yorum oranları ile ölçülmektedir. Dijital kültürde bilginin görünürlüğü ile doğruluğu arasında çoğunlukla kovalent bir bağ bulunduğu düşünülmektedir. Yani dijital kültürde bir bilgi ne kadar çok hesap tarafından paylaşılmakta, ne kadar kişi bilgiyi görüntülenmekte ya da bilgiye ne kadar çok beğeni ve yorum gelmekteyse, bilginin doğruluğuna olan inanç o denli kuvvetlenmektedir. Dijital kültür doğası gereği hakikati, bireysel boyutta düşünce, kabul, anlayış, duygu ve algılara göre kolaylıkla değiştirip dönüştürebilmektedir (Özdemir, Y., 2021; Uçar, 2023). Yayılımın hızlı olduğu sanal âlemde gerçek/hakikat önemini büyük oranda koruyamamaktadır. Aslında çoğu zaman amacın gerçeğe ya da hakikate ulaşmak ya da bunu paylaşmak olmadığını da söylemek mümkündür (Özdemir, Y., 2021; Uçar, 2023). Söz konusu duruma rağmen dijital kültürde ortaya atılan iddia, söz, görsel vb.'yi yazılı ya da sözlü kaynaklardan kontrol edip deliliyle sunmak, takdir edilmesi gereken bir davranıştır. Takdir etmeyi, dijital kültüre doğru bilgi aktarımına teşvik etmek amacıyla atılabilecek basit bir adım olarak görmek mümkündür.

Tablo2. Şeyh Galip'in Twitter/X'te karşılaşılan şiirleri/beyitleri.

Paylaşılan Beyit / Günümüz Türkçesi ⁹	Paylaşım	Şiiri/Beyti Teyit ¹⁰
--	----------	---------------------------------

⁹ Veriler 04.06.2024 tarihinde yapılan taramalara aittir.

¹⁰ Twitter/X'te Şeyh Galip adına paylaşılan ve tespit edilen şiir ve beyitlerin doğruluğu, şairin Divan ve Hüsn ü Aşk eserleri taranarak teyit edilmeye çalışılmıştır. Eserlerinde bulunabilenler, ilgili eserdeki numaraları ile bu sütun altında gösterilmiştir. Divan için taranan kaynaklar: Kalkışım (1994) ve Okçu (2011); Hüsn ü Aşk için taranan kaynak ise Doğan (2020)'dir.

	Sayısı	
Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen / Merdüm-i dide-i ekvân olan âdemsin sen	9	Tercî-i Bend/9
Ey gam yine meydân-ı mahabbet sana kaldı	7	G. 335/1
Ey gül-i rana! Ömrün beş mevsimi var. Aşk, hasret, yalnızlık, vuslat ve hüzün. Sahi, sen hangi mevsimdesin?	4	Teyit edilememiştir.
Andandır râz-ı adem sırr-ı vücûd / Hiçdir yokdur bekâdır adı aşk	4	G. 168/2
Sen yârini bî-haber mi sandın / Yoksa seni terk eder mi sandın	3	Hüsn ü Aşk/B. 1445
Efendimsin cihânda itibârım var(sa) sendendir / Miyân-ı âşıkânda iştihârım varsa sendendir	3	G. 65/1
Ey gül, bir âha bile tahammülün yokmuş mâdem / Ne diye bülbülün bağrının hasret ateşiyle yaktın	2	G. 180/1
Düştüğünde hayıflanma çünkü Yûsuf kuyuda mirâc etti	2	Hüsn ü Aşk/B. 1267
Hoş geldin eyâ berîd-i cânân / Gel ver bana bir nüvîd-i cânân	1	Hüsn ü Aşk /Tardiyeye/1
Yüz bin cefâ etsen vezgeçmem sevdim seni / Kaza ve kader kalemi alınma böyle yazmış sevdim seni / Dokuz gök döndükçe bu sözden dönmem/ Sevdim seni yer gök aşkıma şahit olsun. Fâriğ olmam eylesen yüzbin cefâ sevdim seni / Böyle yazmış alınma kilik-i kazâ sevdim seni Ben bu sözden dönmezem devreyledikçe nûh-felek / Şâhid olsun aşkıma arz u semâ sevdim seni	2	Şarkı/10

Ey kalem eser senin değildir / Ey gece bu seher senin değildir	1	Hüsn ü Aşk/ B. 2024.
Aşkta ve hâllerinden âh / Sıcaklığıyla kalbimi yakdı	1	Tercî-i Bend/1/8
Lütfunun sâyesinde neler gördüğümü ben bilirim, ellereyse masal gelir.	1	Tercî-i Bend/ 1/47
Hutben okunur minber-i iklim-i bekâda / Hükümün tutulut mahkeme-i rûz-ı cezâda	1	Müseddes/1
Çalış çabala burası gam ülkesidir	1	Teyit edilememiştir.
Ben ateşe yaltaklanmaktayım; sen tutmuşsun, yolda korku var diyorsun	1	Teyit edilememiştir.
Cân baştır dil-rübâdır adı aşk / Kırıldı gonca şimdi nerde feryâd / ki virân bağı âsâr-ı zamandır	1	Teyit edilememiştir.
Gönül dağına bir kıvılcım koy, bir çiy tanesi ver, binlerce gül bahçesi al.	1	Teyit edilememiştir.
Ben ne hâcet kim diyem rûh-i revânımsın benim / Gizlesem de âşikâr etsem de cânımsın benim	2	Şarkı/1
Ey hihâl-i işve bir nevres fidânımsın benim / Gördüğüm günden beri hâtır-nişânımsın benim	1	Şarkı/1
Birden bire bul aşkı bu tuhfe bulanındır	1	Müseddes/5/ 2
Benim feyz-i hayâtım hâsılı rûh-ı revânımsın / Eğer semâye-i ömrümde kârım varsa sendendir	1	G.65/2
Ne kadar bilmesede halk hüner sahibi sanır	2	G. 73/12
Didesi havf-ı rakib ile olup eşk-efşân / Su uyur düşman uyur haste-i hicrân uyumaz	1	G. 116/5

Hâsılı âlem bilir bu sırrı inkâr eylemem / Gizlesem de âşikâr etsem de cânımsın benim	2	Şarkı/1
Bir şulesi var ki şem'i cânın / fanusuna sığmaz asûmânın	1	Teyit edilememiştir.
Can hasret kadehini içer oldu / Göz ayrılık cevherlerini satar oldu	1	Hüsn ü Aşk /784
Af eyleyeyim ki belki bilmez / Bir sürçen atın başı kesilmez	1	Hüsn ü Aşk /195
Bir devâsız derde oldum mübtelâ sevdim seni	1	Şarkı/10
Yâ savâb olmuş veyâ olmuş hatâ sevdim seni	1	Şarkı/10
Korkutmaya çalışma yersizdir / Benim vuslat dediğim eceldir	1	Hüsn ü Aşk /1290
Gül âteş gülbün âteş gülşen âteş cûybâr âteş / Semender-tynetân-ı aşka besdir lâlezâr âteş	1	G. 139/1
Sen ki yoksun o benlikler hep vehm-ü gümândır	1	Müseddes/5/2
Hiç aşktan özge şey revâ mı / Sarf etmeye gevher-i kelâmı	1	Hüsn ü Aşk /225
Dert mevsimi geçer vakti geldiğinde neşe mevsimi de gelir	1	G. 106/6
Ey yıldızımı karartan ay, kork ki Allah öc alıcıdır	1	Teyit edilememiştir.
Ateşten denizleri, mumdan kayıkları geçmek	1	Teyit edilememiştir.
Oldıkca muhî-i gamda güm-nâm / Hüsn adın anıp bulurdı ârâm	1	Hüsn ü Aşk/ 1076

Nefsine zülfikar ol her türlü mârı kesmek için / Öl öldür kendini gam-giri bir nefsi bî-rahmettir	1	Teyit edilememiştir.
Ey hilâl kaşlı, gönlün meyli sanasır doğrusu; Mihrâba doğru bakışım biraz geç oldu doğrusu. Râ harfine benziyen kaşından vazgeçtim desem bu riyâ olur doğrusu. Doğru ya da yanlış olmuş olsa da ben sevdim seni.	1	Şarkı/10
Sine pür-âteş ü dil gevher-i aşk ile tolu / Ber-hîz ebr-i güher-zâd ki derler o biziz	1	G. 122/2

Tabloda verilen beyitler ve şiirler, diğer sosyal medya uygulamalarında da karşımıza çıkmaktadır. Bunlar aynı olmakla birlikte paylaşım ve görüntülenme sayıları değişmektedir. Twitter/X'in diğer uygulamalardan bu konudaki farkı etkileşimin burada daha az olması ile ilgilidir.

Güftesi Şeyh Galip'e müziği ise Hikmet Toker'e ait olan "Ey mah yeter bu bîdâd" şiiri, Instagram'da olduğu gibi burada da bulunmaktadır. Şarkı, @hikmet_toker adlı kullanıcı tarafından İstanbul görsellerinden oluşan bir video ile paylaşılmıştır. @kitapvkutuphane isimli kullanıcı ise Şeyh Galip'in "Dökdü omuzdan pûşu sacağını / Açdı gönüller deli bayrağını" (G. 312) gazelini "Şeyh Galip'in sade Türkçe ve hece ölçüsüyle yazdığı tek şiir" notu ile paylaşmıştır. Fakat bu bilgi doğru değildir. Bu şiir bir gazeldir ve aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Dijital kültürde yanlış/hatalı ve/veya eksik bilgi paylaşılmasının örneklerine halk edebiyatından yeni Türk edebiyatına kadar hem edebiyat alanında hem de edebiyat dışında siyasetten müziğe, sağlıktan ekonomiye kadar diğer tüm alanlarda rastlanmaktadır. Âşık Veysel ile ilgili benzeri bir örnek çalışmalara girmiştir (Türkmen, 2023: 109-111). Veysel, üretim alanı olarak sözlü kültürü kullandığı, şiirleri sonradan yazılı kültür ortamına girdiği için onunla ya da eserleriyle ilgili dijital kültürde yanlış ve eksik bilgilere rastlamak daha olasıdır. Zira sözlü kültür ortamı doğası gereği değişim ve dönüşüme çok müsaittir. Bu nedenle üretim ve tüketim ortamları içinde ağırlıklı olarak sözlü kültür ortamlarının yer aldığı ürünlerde yanlış/hatalı ve eksik bilgilerin varlığına daha sık rastlanmaktadır. Divan edebiyatı gibi ilk üretim ortamını yazılı kültürün oluşturduğu bir sahada bahsedilen durum daha seyrek yaşanır. Ancak söz konusu dijital kültür olduğunda hemen her alanda yanlış, eksik bilgilerin bulunabileceği

unutulmadan, bilginin doğruluğu teyit edilmeye çalışmalıdır. Bunu özellikle veriyi bu kültür ortamında paylaşım dolaşımına sokmadan önce yapmak

gerekmektedir. Aksi takdirde bilgi bir kez buraya girdikten sonra onu düzeltmek ve/veya değiştirmek oldukça zordur.

2.2. Instagram’da Şeyh Galip

Instagram’da şairle ilgili paylaşımlar, “Hesaplar”, “Ses”ler , “Etiketler”, “Yerler” ve “Reels” başlıkları altında toplanmaktadır¹¹. Şeyh Galip için yapılan taramalarda bu ismin kullanıldığı 25 hesap tespit edilmiştir. İsim ya hesap adında ya da açıklama kısmında geçmektedir. Konuyla ilgili olarak @seyh.galip, @galipmaliip, @enbuyuk_galibiniz, @seyh_galip, @galipseyh vb. örnek verilebilir. Tespit edilen hesaplardan birkaçı Galip isimli kişilere aittir. Örneğin tarikat mensubu olduğu ve bu nedenle kendisine şeyh diyen Galip isimli bir kişi, hesap adında, taramadaki anahtar sözcüklere yer vermektedir. Bu tarz hesaplar, sayfalarında mensubu oldukları tarikat ve faaliyetleri ile ilgili paylaşımlar yapmaktadır. Doğrudan eski Türk edebiyatı şairi olan Şeyh Galip ile ilgili hesapların büyük çoğunluğunda Şeyh Galip’i simgelemesi amacıyla kullanıldığını değerlendirdiğimiz bir görsel bulunmaktadır. Görselde sarıklı ve cübbeli bir erkek illüstrasyonu yer almaktadır. Diğer hesaplarda ise profil ya boş bırakılmakta ya da şahsa ait bir fotoğrafa yer verilmektedir.

Uygulamadaki “Reels” başlığı altında şairle ilgili videolara yer verilmektedir. Videoların genelinde şaire ait bir şiirin seslendirmesi yapılmaktadır. En fazla seslendirilen şiiri, şarkı formuna dönüştürülmüş olan “Fariğ olmam eylesen yüz bin cefa sevdim seni” dizesiyle başlayan şarkısıdır. Şiire yer veren videoların beğeni sayıları 975 bin ila 8 bin arasında değişmektedir. Bu oranlar, sosyal medyada güçlü etkileşimler getiren değerlerdir. Dolayısıyla videolar aracılığıyla şiirlerin geniş kitlelere ulaştığı söylenebilir. Şiirin seslendirildiği videolar içinde bir diziden alınmış kesit, başı çekmektedir. TRT’de yayınlanan Gönül dağı adlı dizide dizinin başrol oyuncularından Ciritçi Abdullah, Şeyh Galip’in bu şiirini okumaktadır. Diziden alınan bu kesit, videolarda şiirin hem orijinal hem de Türkiye Türkçesine çevrilmiş halinin yazılı metniyle birlikte verilir. Videoların yorumlarda şiiri/güfteyi beğendiğinden bahsedenler, şairini merak ettiğini söyleyenler çoğunluktadır.

“Çok güzel bir şiir. Abdülhamit Han dizisinde bu şiiri tam yaşayarak okuyor Abdülhamit Han ve eşi. Keşke onuda paylaşsanız çoooooookkkk güzel çünkü” (@esranur.unall)

“Çok güzel” (@aheeyy76)

“Payitaht Abdülhamid dizisinde dinlemişim ilk kez” (@firtakral)

¹¹ Taramalar, 04.05.2024 tarihinde yapılmıştır.

“Şeyh Galib merhum ne güzel bir şiir demiş.” (@hc_yunus)
“Ne güzel demiş öyle, saatlerce duvara baktırabilir” (@ku3br4.10)

Yorumlardan şiirin iki farklı dizide seslendirildiği ve çoğu kişinin de bu vesileyle şiirle tanıştığı anlaşılmaktadır. Bu durum, kültürel aktarımda, kültürel unsurların günümüz insanına ulaştırılıp yaşatılmasında dizilerin birer araç olarak kullanılması gerektiğine/kullanılabileceğine dair bir örnek teşkil etmektedir.

“Reels”, içerisinde yer alan videolardan bazıları, Şeyh Galip’in hayatı ve sanatı hakkında bilgiler barındırmaktadır. Bu tür videoların içeriği tarihi, tasavvufi, edebî ya da kültürel programların akışından alınan kesitleri kapsamaktadır. Örneğin TRT2’de yayınlanan Berceste programında İskender Pala, Şeyh Galip’in Hüsn ü Aşk’ı yazma hikâyesinden ve eserden bahsetmektedir. Bu video, 124 bin kere görüntülenmiş, 4.002 kişi tarafından beğenilmiş, 21 yorum almıştır. Instagram algoritması içinde bu sayılar etkileşim meydana getirecek niteliktedir. Etkileşim ise gönderi içeriğinin yayılması, daha çok kişiye ulaşması bakımından anlamlıdır. Burada yer alan videolarda şairin ikinci en fazla seslendirilen şiiri ise Twitter/X’te olduğu gibi “Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen / Merdüm-i dide-i ekvân olan âdemsin sen” beytidir.

Uygulamanın “Yerler” başlığı altında Şeyh Galip ile ilgili paylaşımlar onun Galata Mevlevihanesindeki türbesi ile ilgilidir. “Etiketler” başlığında ise şairin eserleri, hayatı ile ilgili paylaşımlardan sonra adının yazıldığı gönderiler yer almaktadır. #seyhgalipokumaları, #seyhgalipdedefendi, #seyhgalipdede, #seyhgalipturbesi, “#seyhgalib, #seyhgalipten, #seyhgalipdivanıabdülbakigölpınarlı” gibi adlandırmalar, etiket olarak gönderilerde kullanılmaktadır. Neredeyse tüm etiketlerle ilgili gönderilerde sayı 100’ün altındadır. Bu durum, gönderilerin ve etiketlerin sosyal medyada çok fazla dikkat çekmediği ve etkileşim meydana getirmediğinin göstergelerindedir.

Şermin Yaşar, @serminyasarofficial adlı hesabından 14 Mayıs 2024 tarihli bir gönderisinde “farımak” sözcüğünü açıkladığı bir paylaşım yapmıştır. Açıklamada sözcüğün kökeni ile ilgili bilgi verdikten sonra içinde sözcüğü barındırdığı için aklına geldiğinden bahsettiği Şeyh Galip’in “Fariğ olmam eylesen yüz bin cefa sevdim seni” dizesiyle başlayan şiirinden söz etmiştir. Paylaştığı görselin arka fonunda ise şiirin bestesine yer vermiştir. 19.768

beğeni alan gönderiye 198 yorum yapılmıştır. Yorumlarda şarkıyı ve yazıyı beğendiğini belirtenlerin sayısı azımsanmayacak oradadır.

“Yazılanlar ayrı, fotoğraf ayrı, müzik ayrı güzel” (@gulcanedaelifefe)

“Ne kadar güzel bir müzik ve ses” (@akgunerdogan)

“ ‘Belki sever de dinlersiniz’ demişsiniz...Ben çok sevdim... Çok teşekkür ederim eser için” (@_esra_ozgun_)

“Müziğe bayıldım” (@glrnysk)

“Ne dinlendirici bir ses. Musikimiz enfes” (@pratik.astroloji)

“Şarkı çok güzel...” (@ebruuayten)

Yorumlardan anlaşıldığı gibi içlerinde şiiri ve şarkıyı ilk kez duyanlar çoğunluktadır. Ancak birkaç kişi bunun istisnası olarak eseri daha önceden bildiklerinden ve beğendiklerinden söz etmektedir. Ayrıca yorumlarla ilgili belirtilmesinde fayda gördüğümüz bir durum daha vardır. Dijital kültür platformlarında genellikle yazım ve imlâ konusunda pek fazla dikkatli davranılmamakta; çokça hata yapılmaktadır. Bunun örneklerini paylaşım sahiplerinin ve yorum yapanların yazılarında görmek mümkündür. Bu paylaşım yapılan yorumlarda ise sözü edilen durumun tersi bir portre ile karşılaşılmaktadır. Bunda hesap sahibi Şermin Yaşar’ın konuyla ilgili dikkat, özen ve hassasiyetinin önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle Türkçeyi sanal ortamlarda düzgün kullanmak, yazım ve imlâ kurallarına dikkat edilmesini sağlamak için hesap sahiplerinin, paylaşım yapanların sorumluluk bilinciyle hareket etmesi gerektiği ve bunun sağlanması neticesinde konuyla ilgili istenilen noktaya yaklaşılabilceğini ifade etmek yanlış olmasa gerektir.

Instagram’da Şeyh Galip’le ilgili paylaşılan videolarda şairin hayatına dair anekdotlar ya da menkıbelere de rastlanmaktadır. Örneğin “Teke Tek” programında Yaşar Nuri Öztürk, Şeyh Galip ile ilgili bir anekdot anlatıyor. Anekdot şu şekildedir:

“...neyse ölüyor ve teneşirde babası geliyor, babası onda çok daha yaşadı, bakıyor, fidan gibi, diyor ki: Bu teneşire yakışmıyor. Sonrada yıkandıktan sonra oğlunun ayaklarının altına öpüyor. Efendim diyorlar siz onun babasısınız. Yani siz onun niye ayaklarının altına öpüyorsunuz? Evet, ben onun maddede babasıyım ama manada o benim sultanımdır. Abi şu terbiyedeki, şu manaya saygıdaki ihtişama bar mısınız? Bunun bir benzerini ben dünya edebiyatında göremedim” (@maneviinsan)

Yukarıda verilen örnekte Şeyh Galip ile ilgili anlatılan anı, bağlamından kopararak verilmiştir. Instagram, kısa videoların paylaşıldığı bir platform

olması nedeniyle burada söz konusu durumun örneklerine sık rastlanmaktadır. Bir konunun bütüncül olarak anlaşılması ve doğru bir şekilde analiz edilebilmesi için bağlamın bilinmesi önemlidir. Bağlamından

koparılan unsurlar eksik ve/veya hatalı değerlendirmelere yol açmaktadır. Dijital kültür, bünyesine aldığı unsurların bağlamına dair verilerin paylaşımına genel olarak uygun bir yapıdadır. Ancak verinin nerede, neden ve kim tarafından paylaşıldığına göre bu durum değişebilmektedir. İlgili hesap için anlatılan hikâyenin bağlamı önemli olmadığından olsa gerek anlatıcının konuşması bölünerek hesapta paylaşılmıştır. Anlatının doğruluğu yazılı kaynaklardan teyit edilememiştir ama Şeyh Galip'in babasının kendisinden sonra öldüğü ile ilgili bilgilere ulaşılmıştır. Gölpinarlı (1953: 6), Galip'in babası Mustafa Reşit Efendi'nin ölüm tarihi olarak 1216/1801'i vermektedir.

Instagram'da Şeyh Galip'in genel görüntüsü şairin sanatı ve şiirleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Twitter/X'te karşılaşılan verilerin büyük çoğunluğu ile burada da karşılaşılmaktadır. Ancak aynı verilerde birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar paylaşım/görüntülenme oranları, beğeni sayıları ve paylaşımlara yapılan yorumların niceliği ve niteliği ile ilgilidir.

2.3. Facebook'ta Şeyh Galip

Facebook'ta "Şeyh Galip" anahtar kelimesi ile yapılan taramalarda¹² bu iki ismin birlikte kullanıldığı 12 hesap tespit edilmiştir. Şeyh ve Galip kelimesini ayrı ayrı içeren toplamda 142 hesaba ulaşılmıştır. Resmi hesap olarak ise 8 hesabın olduğu görülmüştür. "Şeyh Galip" isimli resmi sayfalar içinde en yüksek takipçili hesaptaki takipçi sayısı 333'tür. Diğer hesapların takipçileri bu sayının oldukça altındadır. Bu hesaplardan en fazla paylaşım yapılan sayfa ise Şair Şeyh Galip Hayatı ve Şiirleri isimli sayfadır. Sayfada çoğunlukla Şeyh Galip'e ait şiir paylaşımları hem orijinal halinde hem de şiirler/beyitler günümüz Türkçesine aktarılarak yapılmıştır. Facebook uygulamasında Şeyh Galip'le ilgili paylaşımlardan bazı örnekler şunlardır:

Genel paylaşımlar içinde diğer uygulamalarda olduğu gibi burada da en fazla karşılaşılan "Hoşça bak zatına zübde-i âlemsin sen/Merdüm-i dide-i ekvan olan âdemsin sen" beytidir. Hatice Kaplan Klh adında bir kullanıcı sözü edilen beyti yazarak şahsi fotoğrafını paylaşmıştır. Fotoğrafın altına gelen yorumlardan birisi Cihan Kaya Özkan tarafından yapılmıştır. Kullanıcı

¹² Taramalar, 05.05.2024 tarihinde yapılmıştır.

yorumunda “Ne demek istedi acaba, ben 4 dil bildiğim halde çözemedim, Osmanlıcamı acaba” diye sormaktadır. Bunun üzerine paylaşımın sahibi beyti günümüz Türkçesine de aktarmıştır. Hatıra Defteri isimli sayfa ise “Bu şu'lesi var ki şem'-i cânın/Fânusûna sığmaz âsmânın/Bu sîne-i berk-âşiyânın/Sinâ

dahi görmemiş nişânın/Efrûhte-i inayetindir” mısralarının Şeyh Galip'e ait olduğunu belirterek dizeleri, günümüz Türkçesine aktarılmış haliyle birlikte vermiştir. Akabinde; “Sevük'ün ifadesine göre, bu tercümeyle beş-altı defa dinleyerek her defasında yerinden sıçrayan Mayakovski, en sonunda Nâzım Hikmet'e aynen şunu söyler: ‘Bizim ulaşmak için çırpınıp durduğumuz şiir idealine meğer sizin eski şairleriniz çoktan ermişler.’” Ancak bu bilginin kaynağına dair bir paylaşım yapılmamıştır. Lal-u ReYHaN isimli kullanıcı, şairin “Mihr-i cihân çeşmimize zerre-sân değil/Pervâneyiz ki şem'-i şeb-ârâya hasretiz” (G.117/3) beytini günümüz Türkçesi ile beraber beytin temasına uygun görüldüğünden olsa gerek yanan mum resmi ile paylaşmıştır. Cuma Tokgöz isimli kullanıcı ise Şeyh Galip hakkında bibliyografik bilgi içeren bir paylaşım yapmıştır. Bünyamin Durali isimli kullanıcı, Şeyh Galip'in şiir için kullandığı “Alev denizini mumdan kayıklarla geçmek” ifadesini aşka uyarlamıştır. Kullanıcı konuyla ilgili olarak, “Aşk da böyle değil midir, bir bakıma? Ölüm de... Aşk da ölüm de ne çok benziyorlar şiire” şeklinde açıklama yapmıştır. Yine sözü edilen beyit üzerine Vedii Yukaruç adlı kullanıcı beyitle birlikte kendi yorumunu paylaşmıştır. “Türkiye'nin son yıllardaki durumunu düşünürken, birden bu dize geldi aklıma” şeklindeki ifadesi, güncel siyasetin izahı için şiirin kullanımına ilginç bir örnek teşkil etmektedir. Mirakoldaşartconsultancy isimli kullanıcı 2019 yılında “Arabesk: Gül Beyiti” isimli bir sergi düzenleyerek Şeyh Galip'in “Gül” kelimesini içeren bazı betimlemelerini referans olarak kullandığını belirtmiştir. Böylece Facebook platformunun sergi, müze vb. için bir duyuru alanı olarak kullanıldığını Şeyh Galip'te de görmek mümkündür.

Facebook, güftesi Şeyh Galip'e ait çok sayıda bestenin videosunun da paylaşıldığı bir platform olarak dikkat çekmektedir. Örneğin; Klasik Türk Musikisi grubu sayfasından bestesi Vardakosta Seyyid Ahmet Ağa'ya güftesi ise Şeyh Galip'e ait olan Meral Uğurlu'nun seslendirdiği “Ey nihâl-i işve bir nevres fidânımsın benim” gazelinin Youtube'dan alınan videosu paylaşılmıştır. Videonun altındaki yorumlarda şiirin günümüz Türkçesine çevirisi ile birlikte bugün kullanımdan düşmüş bazı sözcüklerin günümüz Türkçesindeki anlamları da verilmiştir. Yine şaire ait olan “Efendimsin Cihanda İtibârım

Varsa Sendendir” gazelinin Hacı Faik Bey tarafından bestelenmiş halinin seslendirilme videosuna da yer verilmektedir. Ahmet Gül tarafından paylaşılan bu gönderi gazelin günümüz Türkçesine çevirisi de yazılarak paylaşılmaktadır.

Şeyh Galip ile ilgili paylaşımlarda Instagram, Twitter/X platformlarından ziyade Facebook’ta veri çeşitliliğinin daha fazla olduğu görülmektedir. Şiir zenginliği açısından Facebook sözü edilen diğer uygulamalardan öndedir. Burada paylaşılan Şeyh Galip şiirlerinin çoğu, günümüz Türkçesine aktarılarak verilmektedir. Bu durumun uygulamayı kullanan kişilerin talepleri ile alakalı olduğu değerlendirilmektedir. Zira yorumlarda zaman zaman konuyla ilgili istek ve beklentiler dile getirilmektedir. Paylaşımların genelinde şiirler, kişilerin zevkleri ön plana çıkarılarak bir düşünceyi desteklemek, şairin hayatı ve eserleri hakkında bilgi vermek, sınav için yardımcı olmak ya da belirli etkinlikleri duyurmak amaçlı yapılmaktadır. Paylaşılan şiirler diğer uygulamalarla büyük oranda benzerlik göstermektedir.

Videolar kısmında ise Tahir Büyükkörükçü Sohbetleri sayfasında Şeyh Galip’in ismi zikredilerek şairin tasavvufi kişiliği ve meşhur beyti olan “Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen/ Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen” mısraları aracılığıyla şair anılmaktadır. TRT Arşiv sayfasında “Divan edebiyatımızın son büyük şairi” notuyla paylaşılan bir kesitte Şeyh Galip hakkında bilgi verilerek videoda şairi canlandıran kişi tarafından Şeyh Galip’in şiiri seslendirilmektedir. Buradaki videoların bir kısmında şairin bestelenmiş şiirleri okunurken diğer bir kısmında ise televizyonda ve Youtube kanallarında Şeyh Galip’in hayatı, eserleri ve yaşadığı döneme ait bilgilere yer verilen videolar paylaşılmaktadır.

Uygulamaya “Galip Dede” anahtar kelimesi girilerek arama yapıldığında üç farklı sonuca ulaşılmaktadır. Bu arama sonuçlarının hepsi Şeyh Galip’in türbesi ile ilgilidir. Facebook grup sayfalarında ise birisi Şeyh Galip Dede adında herkese açık 69 üyesi olan diğeri ise Galipdede isminde üyelere özel 2 kişinin takip ettiği sayfa bulunmaktadır. Videolar incelendiğinde “Şeyh Galip” anahtar kelimesi ile paylaşılan videolara rastlanmaktadır. En fazla paylaşılan ise “Yine zevrâk-ı derûnum kırılıp kenare düştü” gazelinin bestelenmiş halidir. Bu kısımda yer alan bir grup hesabı ise Şayh Galip’in Hüsn ü Aşk’ının sinemaya uyarlanmasını istemektedir. Beyza Tomruk adlı kullanıcının kurduğu, “Derviş Zaim Galib Dede’nin ‘Hüsn ü Aşk’ Adlı Eserini Sinemaya Aktarsın” ismindeki bu grup, Galip Dede’nin Hüsn ü Aşk’ını yönetmen Derviş Zaim gözünden sinemada görmeyi arzu etmektedir.

Facebook'ta "Esad Galip" ve "Mehmet Esad Galip Dede" anahtar kelimeleri ile yapılan taramalarda kayda değer herhangi bir sonuca ulaşılamamıştır. Sadece videolar kısmında Mehmed Esad Dede ya da Galip Dede adının geçtiği birkaç paylaşım yer almaktadır. Paylaşımların Şeyh Galip ile ilgisi bulunmamaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dijitalleşme, yaşanan dönem ve gelecek için hayatın ayrılmaz, kapsayıcı bir parçasıdır. Olgunun kendine özgü bir yapısı, ortaya çıkardığı bir kültürel ortam vardır. Elbette söz konusu durum dijitalleşmenin geleneksel mekân, yöntem, araç vb.'den etkilenmediği ya da beslenmediği anlamına gelmemektedir. Genel ifade ile elektronik kültür ortamları özel anlamda ise dijital kültür, belirli oranlarda sözlü ve yazılı kültür ortamlarından esinlenirken bu kültür ortamlarını da şekillendiren bir güce sahiptir. Tüm bu hakikatleri bilip kabullenerek dijital kültür olgusuna yönelmek, bu alanı doğru, etkin ve etkili bir biçimde kullanmayı değerlendirmek farklı alanlardaki bilim insanlarının üzerine eğilmesi gereken konulardandır. Bu kapsamda mimariden mutfağa, eğitimden sanata sosyo-kültürel hayatın hemen her alanındaki olguların dijital kültüre aktarılması; var olanların tespit edilip irdelenmesi önem arz etmektedir.

Türk edebiyatının köklü alanlarından olan eski Türk edebiyatı, dijital kültürün unsurlarından ve etki alanlarından biridir. Eski Türk edebiyatı için dijital kültür, ilk üretim mekânı olarak kullanılamaz. Ancak bir vitrin ve tüketim mekânı işlevini üstlenebilir. Çalışmada oldukça geniş bir saha olan eski Türk edebiyatının buradaki görüntüsü, alanın önemli isimlerinden Şeyh Galip özelinde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Şeyh Galip, dijital kültürde hayatı, tasavvufi kimliği özellikle de Mevlevi şeyhliği ve eserleri ile yer edinmektedir. Sosyal medya mecralarından Twitter/X, Facebook ve Instagram'da şairle ilgili taramalarda ortaya çıkan veriler, onu ve sanatını/eserlerini yeni nesillere tanıtmaya/aktarma hususunda yeterli değildir.

Ulaşılan bulgular ışığında Şeyh Galip'le ilgili en fazla veri ve etkileşim Facebook'ta, en azı ise Twitter/X'tedir. Bunda uygulamaların kullanım amaçlarının etkili olduğu düşünülmektedir. Facebook herhangi bir konuda bilgilendirme, sosyalleşme mecrası şeklinde toplumun hemen her kesimince kullanılmasına rağmen ağırlıklı olarak orta yaş ve üstü tarafından tercih edilen bir platformdur. Twitter/X ise daha ziyade kısa metin paylaşımı, gündem oluşturma, ideolojik paylaşımlar vb. için kullanılmaktadır. Gençler arasında Facebook'a göre daha popüler bir uygulamadır. Söz konusu yapısı

özelde Şeyh Galip genelde ise eski Türk edebiyatı ile ilgili paylaşımların bu platformdaki nicelik ve niteliği üzerinde etkili olsa gerektir. Çünkü eski Türk edebiyatına ve diline yaşadıkları, içine doğdukları çağ sebebiyle gençler daha uzak iken orta yaş ve üzerindeki daha yakın durmaktadır. Instagram’da Şeyh Galip ile ilgili paylaşımlar, genellikle video içeriklerinden oluşmaktadır. Uygulama, yaygın olarak fotoğraf ve video tarzı görsellerin paylaşımı için kullanılmaktadır. Bu nedenle şairin şiirlerinin seslendirmeleri ile şarkı formlarına ait kısa videolarına burada sık rastlanmaktadır. Özellikle reytingi yüksek dizilerde seslendirilmiş şiirlerinden kesitler, Instagram’da hem çok izlenmekte hem de yorumlanmaktadır. Yorumlarda şiirin ve muhtevasının beğenildiğinden sıklıkla bahsedilmektedir. Tüm sosyal medya uygulamalarında dikkat çeken ortak husus, Şeyh Galip şiirlerinin halk nezdinde tam anlaşılmadığı düşünüldüğünden olsa gerek orijinal söyleyişlerinin yanı sıra platform görsellerinde şiirlerin günümüz Türkçesine çevrilmiş halleri de paylaşılmaktadır. Böylece şiirlerin sadece edebi açıdan değil; anlam bakımından da beğenilip benimsenme kapsamı genişletilmektedir. Halkın Şeyh Galip’i anlaması ise daha çok sevip sahiplenmesi ve kültürel aktarımda sürekliliğe dâhil etmesinin yolunu açmaktadır. Halk nezdinde veciz bir şekilde ifade edilen “Marifet iltifata tabiidir / Alıcısı olmayan meta zayıdır.” hakikati, kültürel aktarım ve süreklilik için göz ardı edilmemelidir.

Şeyh Galip sosyal medya mecraları özelinden hareketle denilebilir ki dijital kültürün genelinde hayatı, sanatı ve eserleri ile ilgili bilgiler bakımından büyük oranda gerçeğe uygun bir şekilde kendisine yer bulmaktadır. Ancak bazı bilgilerin doğru olmadığı ya da doğruluğunun yazılı kaynaklardaki taramalarda teyit edilemediği için şüpheli olduğu söylenebilir. Bir diğer durum ise varyantlaşmadır. Şairin “Esrarını Mesnevi’den aldım / Çaldımsa da miri malı çaldım” beyti bazı yerlerde Esrarını Mesnevi’den aldım / Çaldımsa veli miri malı çaldım” biçiminde karşımıza çıkmaktadır. Sözlü kültür ortamlarında sıkça aşına olunan bu durum yazılı kültürde de görülmektedir. Kısaca varyantlaşma, üç kültür ortamının ortak özelliklerinden biridir.

Şeyh Galip’in 21. yüzyılda yazılı, sözlü ve elektronik/dijital kültür ortamlarında yaşamasını sağlayan unsurlardan biri de bestelenmiş şiirleridir. Şiirleri, Türk sanat müziğinde güfte olarak kullanılmış; hem kültürel ortamlarda dolaşıma sokulmuş hem de belleklerde yer etmeyi başarmıştır. Buradan hareketle gerek eski Türk şiirinin gerekse de Şeyh Galip’in şiirlerinin Türk müziği, özellikle de Türk sanat müziği alanı için zengin bir güfte kaynağı

olduğunu söylemek mümkündür. Yeni nesillere kültürümüzün bu değerlerini aktarmak için müzik alanından daha fazla ve etkili bir biçimde faydalanmak gerekmektedir. Söz ile müziğin birleşiminin öğrenmeyi ve akılda kalıcılığı arttırdığı herkesin malumu olan bir bilgidir. Özellikle kültürel unsurlar içinden manzum edebî ürünlerin yaşatılıp aktarılmasında müziğin bu özelliğinden istifade edilebilir.

Eski Türk edebiyatının dijital kültürdeki varlığını sadece Şeyh Galip örneği ile tam olarak ortaya çıkarmak takdir edilmelidir ki ne mümkün ne de yeterlidir. Ancak, Şeyh Galip'in, eski Türk şiirinin büyük şairlerinden biri olması hasebiyle dijital kültürdeki görünürlüğü, konuyla ilgili genel bir fikir edinilmesini sağlayıcı mahiyettedir. Bu nedenle sahanın önemli isimleri için de benzer çalışmaların yapılması gerekir.

Özelde Şeyh Galip'i genelde ise eski Türk edebiyatının diğer önemli isimlerini gençlere ve çocuklara aktarmak için atılması gereken bazı adımlar bulunmaktadır. Burada dijital kültüre bir misyon yüklenmesi, amaca giden yolu kısaltabileceği gibi etkiyi genişletip arttırabilme potansiyelini taşımaktadır.

Şeyh Galip'i dijital kültüre daha fazla dâhil etmek ve onun buradaki görünürlüğünü arttırmak için yapılabilecek bazı şeyler vardır. Bunları kısaca şöyle sıralamak mümkündür: Yeni nesillere aktarmak, korumak ve yaşatmak için hayatını ve eserlerini anlatan belgesel filmler hazırlanabilir. Onun en önemli eserlerinden olan Hüsn ü Aşk ve Divan'ı film, dizi, belgesel vb. içinde kullanılabilir. Bunu yaparken seçilen nispeten sade beyitler orijinal halleri ile ağır bir dili olanlar ise günümüz Türkçesine çevrilerek yapımlara yerleştirilebilir. Müzik alanında özellikle de Türk sanat müziğinde Şeyh Galip'in şarkıları ya da diğer şiirleri birer güfte kaynağı olarak görülüp bestelenebilir. Çocuklar için hazırlanan animasyon veya çizgi filmlerde Şeyh Galip bir karakter olarak kullanılabilir. Konuyla ilgili yaratıcı fikirlerin ortaya çıkması ve keşfedilmesi amacıyla senaryo yarışmaları düzenlenebilir ve ödüle layık görülenler, içinde çocuk gelişimcisinden halkbilimcisine, eski Türk edebiyatçısından tarihçisine alanında uzman isimlerin yer aldığı ekiplerce geliştirilerek filmleştirilebilir. Dereceye girenlere ödülleri verilmesi, ödüle layık görülen senaryoların filmleştirilmesi, konuya ilgili arttıracağı gibi değerlerin dijital kültüre doğru biçimde taşınmasına da katkıda bulunacaktır.

KAYNAKÇA

- Ayvazoğlu, Beşir (1995). *Şeyh Galip Kitabı*, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Borowiecki, K. Jan, Neil Forbes ve Antonella Fresa (ed.). (2016). *Cultural Heritage in a Changing World*, Switzerland: Springer International Publishing AG.
- Doğan, Muhammed Nur (2020). *Hüsn ü Aşk*, İstanbul: Yelkenli Yayınevi.
- Gibb. E. J. Wilkinson (1999). *Osmanlı Şiir Tarihi III-V*, (hızl.: A. Çavuşoğlu), Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gölpınarlı, Abdülbaki (1953). *Şeyh Galib, Hayatı, Sanatı, Şiirleri*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- İpekten, Haluk (1996). *Şeyh Gâlib: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- İsen, Mustafa ve Horata, Osman (2009). "III. Tarihi Gelişim", *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, (edt.: M. İsen), Ankara: Grafiker Yayınları, s.: 59-175.
- Kalkışım, Muhsin (1994). *Şeyh Gâlib Dîvânı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kocatürk, Vasfi Mahir (2018). *Büyük Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: İKÜ Yayınevi.
- Mengi, Mine (2013). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özdemir, Nebi (2017). *Kültür Bilimi ve Yönetimi*, Ankara, Grafiker Yayınları.
- Özdemir, Nebi (2018). "Dördüncü Sanayi Devrimi ve Gelenek Kültürü", 9. *Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildiri Kitabı*, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, s.: 207-242.
- Okçu, Naci (2011). *Şeyh Gâlib Dîvânı: Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri, Şiirlerinin Umûmî Tahlili*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Özdemir, Yücel (2021). "Post-Truth ve Folklor: Hakikat Sonrası Dönemde Gelenek Bilgisinde Sapmalar", *Dijital Kültür 3*, (edt.: U. Durmaz), İstanbul: Arı Sanat Yayınları, s.: 13-60.
- Özden, Sevda (2021). "Şeyh Galip Divanı'nın Tahlili", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Şentürk, Ahmet Atilla ve Kartal, Ahmet (2016), *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Taşkesenlioğlu, Lokman (2023). *Klasik Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Türkmen, Nilgün (2023). "Âşık Veysel'in Dijital Kültürdeki Yeri: Instagram ve Twitter/X Sosyal Medya Örnekleri", *CUJOSS*, 47-Âşık Veysel Özel Sayısı: 105-116.
- Uçar, Anıl Kaan (2023). "Dijital Kültür: Aradığınız Hakikate Şu Anda Ulaşılamıyor...", *Dijital Çağın Yansımaları*, (edt.: A. K. Uçar), Konya: L-T Literatürk Akademia Yayınları, s. 11-26.